

การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนสำหรับโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอสายบุรี จังหวัด ปัตตานี

ดานียา มาแจ* และซัมซุ สาอุ**

*นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม คณะวิทยาการอิสลาม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

** Ph.D. (Educational Administration) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาสาขาวิชาการบริหารและการ
จัดการการศึกษาอิสลาม คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
นอกโรงเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี และ 2) เพื่อ
ศึกษาผลจากกระบวนการดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอน
ศาสนาอิสลาม กลุ่มสลิคดงบาย อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี จำนวน 4 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน
รวม 8 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ กิจกรรมพัฒนา
เครือข่ายความร่วมมือ แบบสัมภาษณ์กลุ่ม และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ผลด้วยการ
วิเคราะห์เนื้อหา และใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นด้วย
แนวคิด “การพัฒนาเครือข่าย” มีกระบวนการ 6 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนแรกถึงความจำเป็นในการสร้าง
เครือข่าย ขั้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย ขั้นสร้างพันธมิตรสัญญาร่วมกัน ขั้นบริหารจัดการ
เครือข่าย ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์ และขั้นรักษาความสัมพันธ์ และ 2) ครูผู้สอนสามารถใช้เครือข่าย
การเรียนรู้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนใน โดยออกแบบและทดลองใช้แผนการจัดการ
เรียนรู้แบบบูรณาการแหล่งเรียนรู้เมืองสายบุรี ด้วยแนวคิด “ชมวัง-ชิมอาหาร-
สานสัมพันธ์ฉันท์มิตรสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม” มีการทดลองสอน วิพากษ์ และนิเทศการสอน
และมีความพึงพอใจในการ เข้าร่วมกิจกรรมในระดับมาก

คำสำคัญ: เครือข่ายความร่วมมือ แหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
อำเภอสายบุรี

The Development of a Collaborative Network for Developing Out of School Learning Resources among Islamic Private Schools in Saiburi District, Pattani Province

Daniya Majae* and Samsoo Sa-U**

* M.Ed. Student, Islamic Educational Administration and Management Program (IEAMP), Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus

**Ph.D. (Educational Administration), Assistant Professor, Islamic Educational Administration and Management Program (IEAMP), Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus

Abstract

The objectives of this research and development research are 1) to develop a training package for teachers to create a collaborative network to develop out-of-school learning resources for Islamic private schools in Saiburi District, Pattani Province, and 2) to examine the results of using this proposed training package. The samples were 8 secondary school teachers in 4 private Islamic schools under Salindong Bayu school group, Saiburi District, Pattani Province. The research instruments comprised a training package consisting of training plans and the training satisfaction questionnaire. The results show that (1) the training package was developed under the concept of *shura* and *jamaah* which consisted of a 6-step process: awareness of the need for network building, coordination step of organization/network organization, covenantmaking, network management, relationship development, and maintain the relationship, and (2) teachers were able to develop a Saiburi city walk guide book for the students which comprised of 4 activities namely: visit the palace (*istana raja*), taste the food (*cuba makan*), build relationships (*kawan kita*), create a multicultural society (*saleng budaya*). Furthermore, teachers were satisfied with participating in the activities at a high level.

Keywords: Collaborative Network, Out of School Learning Resources, Islamic Private school, Saiburi District

บทนำ

อิสลามส่งเสริมการทำงานร่วมกันในทุกด้านของชีวิต โดยส่งเสริมให้มีการร่วมมือกันในการงานต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ และห้ามร่วมมือกันในเรื่องที่ผิดกฎหมายและหลักการศาสนา โดยอิสลามถือว่าความร่วมมือดังกล่าวนี้เป็นวิถีการดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ทางสังคมของมุสลิม (Irajpour, Ghaljaei and Alavi, 2015) การทำงานในแบบเครือข่ายร่วมกันนั้น จะสร้างความเป็นผู้นำและการทำงานเป็นทีมให้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับมุสลิม และจะนำไปสู่การปรึกษาหารือที่เรียกว่า กระบวนการชูรอ (al-Shura) ซึ่งเป็นการประชุมหรือปรึกษาหารือตามรูปแบบอิสลามจนได้ข้อสรุปหรือมติเพื่อนำไปปฏิบัติ ดังที่อัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮูวะตะอาลา) ได้ตรัสไว้ในอัล-กุรอาน ความว่า

“และกิจการของพวกเรามีการปรึกษาหารือกันระหว่างพวกเขา” (อัลชูรอ : 38)

ความร่วมมือและการสร้างการเครือข่ายโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น กระบวนการชูรอนั้น เป็นวิถีชีวิตสำหรับชุมชนมุสลิมเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน สามารถนำแนวคิดสู่การปฏิบัติ ผ่านการหนุนเสริมทางวิชาการของคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ จนเกิดการถอดบทเรียนเพื่อจะก้าวต่อไปในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (อับดุลสุโก ดินอะ, 2556) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญและผลลัพธ์ของการนำความร่วมมือและการสร้างการเครือข่ายไปใช้ในแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา (Abas and Ghofur, 2021; Wijaya and Ramadhon, 2022)

รูปแบบและเทคนิคการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ

เครือข่ายความร่วมมือ (Collaborative Network : CN) เป็นการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ (เช่น องค์กรและผู้คน) ที่แตกต่างกันทั้งในด้านภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม การดำเนินงาน วัฒนธรรม ทักษะทางสังคมและเป้าหมาย แต่เป็นการร่วมมือกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ร่วมกัน (Camarinha-Matos and Afsarmanesh, 2008) ซึ่งถ้ามีการพัฒนาเครือข่ายอย่างมืออาชีพ (Professional network) แล้วจะสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับการจัดการศึกษาในโรงเรียน โดยสร้างเครือข่ายวิชาชีพ (PLC) ต่อไป (Katz, Earl, Jaafar, and Elgie, 2008; รจนา บุญลพ และ กาญจนา ภัทราวิวัฒน์, 2563)

การพัฒนา CN ในประเทศไทยแม้ว่าได้พัฒนามาได้ไม่นานนัก แต่นักวิชาการด้านการศึกษาก็ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเห็นผลการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม โดยงานของ พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) เป็นงานวิจัยช่วงแรกที่ได้พัฒนารูปแบบ CN เพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก ซึ่งมี 6 ขั้นตอน คือ 1) ขึ้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 2) ขึ้นประสาน หน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย 3) ขึ้นสร้างพันธมิตรสัญญาร่วมกัน 4) ขึ้นบริหารจัดการเครือข่าย 5) ขึ้น พัฒนาความสัมพันธ์ และ 6) ขึ้นรักษาความสัมพันธ์

ต่อมาได้มีการพัฒนาและต่อยอดงานงานวิจัย เช่น จิรภัทร มหาวงค์ วิทยา จันทรศิลา และทรงลักษณ์ เอื้อนครินทร์ (2559) ได้พัฒนารูปแบบการบริหาร CN ทางวิชาการของโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารบนเขตพื้นที่สูง โดยเน้นขยายความร่วมมือทางวิชาการ โดยมีกระบวนการบริหารเครือข่ายที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การประสานงาน การดำเนินงาน และการปรับปรุง และงานของ Phiraisaengchan, Puthaprasert, Yaboonthong, and Manokarn (2021) ที่ได้พัฒนาโมเดล CN

สำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ โดยพบกระบวนการจัดการเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นคิดร่วมกัน 2) ขั้นการวางแผนร่วมกัน 3) ขั้นตอนการ ดำเนินงานร่วมกัน 4) ขั้นนิเทศติดตามร่วมกัน 5) ขั้นประเมินผล และ 6) ขั้นชื่นชมความสำเร็จ โดยปัจจัยความสำเร็จของเครือข่ายความร่วมมือนั้น พบว่าเกี่ยวข้องกับ บุคคล วัสดุ งบประมาณ และการจัดการสำหรับในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้เน้นงานถอดบทเรียนการจัดการการเรียนรู้แบบเครือข่ายการมีส่วนร่วมสู่โรงเรียนสุขภาวะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของ พิณสุตา สิริธรงค์ (ม.ป.ป.) ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อประเมินโครงการดังกล่าว โดยพบว่า เป็นการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายที่มีความเชื่อและปรัชญาเดียวกัน บริบทและพื้นที่เดียวกัน ปัญหาเดียวกัน สังคมและวัฒนธรรมเดียวกันหรือสังกัดเดียวกันมารวมตัวกันเพื่อจัดการการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในโรงเรียนภายใต้การมีส่วนร่วมของโรงเรียนเครือข่ายและชุมชน ภายใต้หลักการการกระจายความรับผิดชอบแบบมีส่วนร่วม (decentralization & participatory of education) ความเป็นอิสระและความไว้วางใจ (Freedom & Trust) การตรวจสอบและถ่วงดุลกันเอง (check & balance) การเสริมพลังทางการศึกษา (education empowerment) ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม 8 ขั้นตอน คือ ร่วมคิด (co – thinking) ร่วมวางแผน (co -planning) ร่วมตัดสินใจ (co - decision making) ร่วมดำเนินการ (co-operating) ร่วมรับผิดชอบ (co - responsibility) ร่วมแก้ปัญหา (co - problem solving) ร่วมติดตามประเมินผล (co - follow - up) และร่วมชื่นชมผลสำเร็จร่วมกัน (co - outcome praising)

จะเห็นได้ว่าการใช้CNในประเทศไทยในการจัดการศึกษานั้นสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงพัฒนาคุณภาพได้ดียิ่งขึ้นอีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่สามารถใช้งานในวัตถุประสงค์ที่หลากหลายทั้งลักษณะของงาน พื้นที่ และหน่วยงานในระดับต่าง ๆ

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน : แนวทางและการมีส่วนร่วม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 8 ได้กำหนดการจัดการศึกษาโดยยึดหลักการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามมาตรา 29 โดยกำหนดให้ สถานศึกษาร่วมกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ได้ทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ของตนเอง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อใช้ในการจัดการ

เรียนการสอน แม้ว่าการจัดการแหล่งเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริม และจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ แต่ในความเป็นจริง แล้ว ยังพบปัญหาและอุปสรรคของการจัดการเรียนรู้ในประเทศไทย เช่น มีไม่พอเพียง ขาดคุณภาพ ขาดงบประมาณ ขาดแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น จึงส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา (ปริญญญา จันทะคาม และ รัชชชัย จิตรนนท์ , 2563) จากปัญหาดังกล่าว ได้มีการศึกษาเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น

ปริญญญา จันทะคาม และ รัชชชัย จิตรนนท์ (2563) ศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ซึ่งพบองค์ประกอบของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมี 12 องค์ประกอบ ได้แก่ การสำรวจแหล่งเรียนรู้ การวางแผน การปฏิบัติตาม การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ การตรวจสอบ การนิเทศติดตามและประเมินผล การปรับปรุง การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยพบสภาพปัจจุบันของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับน้อย สภาพพึงประสงค์ของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และได้เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 3 แนวทาง ได้แก่ การดำเนินงานร่วมกับชุมชน การดำเนินงานเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ และการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

บริบทและความท้าทายในการจัดการแหล่งเรียนรู้สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี ในภาพรวมแล้วมีปัญหาเรื่องการเรียน การสอนที่คล้ายกับโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยทั่วไป พบปัญหาที่สำคัญคือ ปัญหาด้าน วิชาการ ได้แก่ ด้านหลักสูตรและด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้และ ด้านสื่อและเทคโนโลยี (อาอิต๊ะ เจ๊ะแะ, 2558) ซึ่งงานวิจัยของ ยุทธนา เกื้อกุล และ นิเลาะ แวอุเซ็ง (2560) ได้อธิบายถึงสาเหตุดังกล่าวว่า อาจเป็นเพราะโรงเรียนยังขาดระบบการบริหารจัดการที่ดีใน ด้านวิชาการ ผู้บริหารมีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ส่วนและใหญ่พัฒนามาจากสถาบัน ศึกษาปอเนาะซึ่งเน้นเรื่องการสอนศาสนาเป็นหลัก ซึ่งในการแก้ปัญหาดังกล่าวนั้น จะต้องใช้เวลาใน การวางแผน และบริหารจัดการพอสมควร

พื้นที่อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ทำให้มีแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้ง ในด้านประวัติศาสตร์ ความหลากหลายของผู้คนและวัฒนธรรม รวมทั้งมีทรัพยากรธรรมชาติทั้งบน บกและทางน้ำ มีสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีชื่อเสียงจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นกับสำนักงานการศึกษาเอกชน (ส.ช.) อำเภอสายบุรี

พบว่า ยังไม่มีปรากฏว่าได้มีการสร้างเครือข่ายในการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี แม้ว่าจะมีการทำวิจัยที่ทำการสำรวจและนำเสนอข้อมูลของอำเภอสาบบุรี เช่น งานวิจัยของ กิตติพงศ์ แซ่ล้อยเลื่อนปรียา แก้วพิมลรัตน์กาล เรื่องฤทธิ์และ สุจินันท์ กำเนิดรักษา (2565) แต่ก็เป็นการศึกษาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเป็นหลัก ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี ซึ่งนอกจากจะเป็นการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ในการวางแผนเพื่อจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่จะช่วยเสริมพลังของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแล้ว ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนเพื่อสร้างแนวคิดโรงเรียนเครือข่ายในการจัดการเรียนรู้ร่วมกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี

ขอบเขตของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

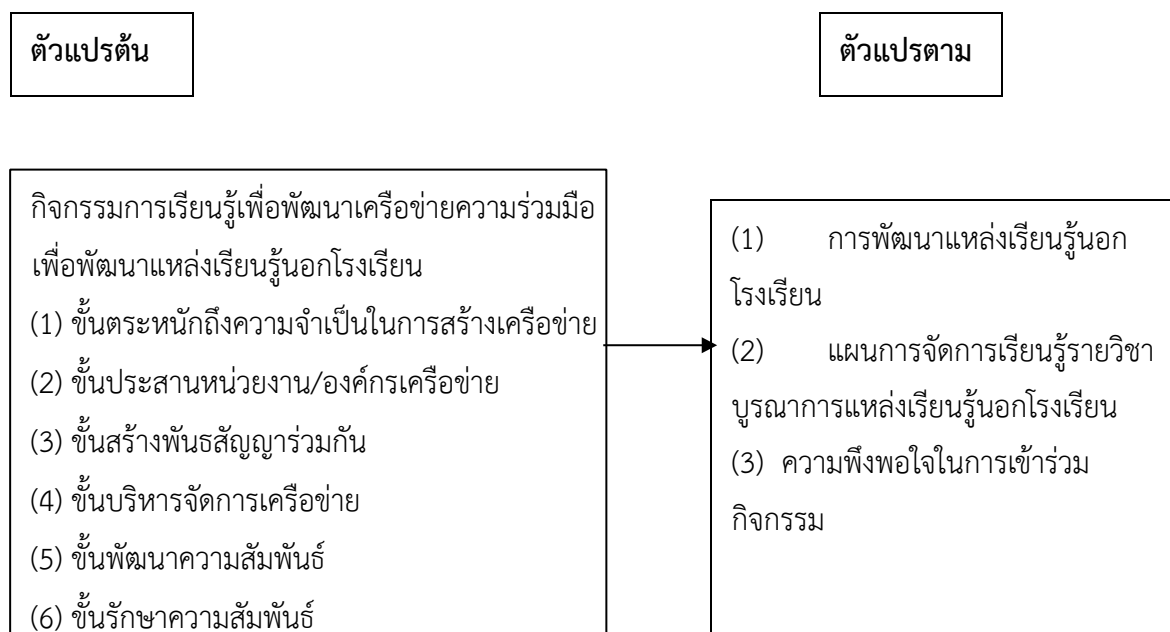
ประชากรเป็นครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน (ส.ช.) อำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม กลุ่มสลิ นดงบาย อำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี จำนวน 4 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวม 8 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเลือกแบบเจาะจง

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. **ตัวแปรต้น** ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือสำหรับพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน ประกอบด้วย 6 ชั้น คือ ชั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย ชั้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย ชั้นสร้างพันธสัญญาร่วมกัน ชั้นบริหารจัดการเครือข่าย ชั้นพัฒนาความสัมพันธ์ และชั้นรักษาความสัมพันธ์
2. **ตัวแปรตาม** ได้แก่ ผลการกระบวนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน คือ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนเพื่อการจัดการเรียนการสอน แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาบูรณาการแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน และความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ดำเนินการในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและสังเคราะห์ ร่วมกับการประยุกต์รูปแบบการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของ พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) ซึ่งเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากเป็นกระบวนการการพัฒนาเริ่มเครือข่ายสำหรับกลุ่มขนาดเล็ก ซึ่งมี 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 2) ขั้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย 3) ขั้นสร้างพันธมิตรสัญญาร่วมกัน 4) ขั้นบริหารจัดการเครือข่าย 5) ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์ และ 6) ขั้นรักษาความสัมพันธ์ โดยมีรายละเอียดดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้วิจัย ใช้วงจรPAOR คือ การวางแผน (Planning) เป็นการวางแผนที่นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ การปฏิบัติ (Action) เป็นการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ การติดตามผลการปฏิบัติ เป็นการสังเกต (Observation) และขั้นสุดท้ายคือการสะท้อน (Reflection) (ชูศักดิ์ เอกเพชร, 2561) โดยมีรายละเอียดของการวิจัยดังนี้

เครื่องมือการวิจัย

การพัฒนาเครื่องมือวิจัย ในการทำวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวิจัยจำนวน 3 ชิ้น ได้แก่ ชุด

กิจกรรมการเรียนรู้ แบบสัมภาษณ์กลุ่ม และแบบประเมินความพึงพอใจ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาเครือข่ายสำหรับกลุ่มขนาดเล็กตาม แนวคิดของ พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) ซึ่งมี 6 ขั้นตอน ดังที่กล่าวไปข้างต้น โดยผู้วิจัยออกแบบและจัด กิจกรรมในแต่ละขั้นที่สอดคล้องกับตามทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) และทฤษฎีการ เรียนรู้ผู้ใหญ่และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (ปิยะ ศักดิ์เจริญ, 2558) จำนวน 6 กิจกรรม คือ “คิด-ค้น-คุย-โค้ชชิ่ง-คู่คิด-เครือข่าย” ใช้เวลาทั้งหมด 50 ชั่วโมง

2. แบบสัมภาษณ์กลุ่ม ใช้ในการซักถามกลุ่มตัวอย่าง ตามประเด็นที่นักวิจัยกำหนดไว้ คือ ความรู้เกี่ยวกับเครือข่าย และการฝึกปฏิบัติการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาบูรณาการแหล่ง เรียนรู้นอกโรงเรียน และการทดลองนำไปใช้

3. แบบประเมินความพึงพอใจ ได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนไว้ 5 ระดับ ดังนี้ 5 คะแนน หมายถึงระดับความพึงพอใจมากที่สุด 4 คะแนน หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก 3 คะแนน หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง 2 คะแนน หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย 1 คะแนน หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

เกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนนค่าเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ประเมินไว้ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึงระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึงระดับความพึงพอใจระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึงระดับความพึงพอใจระดับระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึงระดับความพึงพอใจ ระดับน้อยที่สุด

เครื่องมือทั้ง 3 ชนิดนี้ ผู้วิจัยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ทำการตรวจสอบเชิงเนื้อหา ด้วยวิธี IOC ซึ่งผลการตรวจสอบพบว่า แต่ละชนิดมีคะแนนมากกว่า .80 หมายถึงเครื่องมือวิจัยมี คุณภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการ

การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากผลการทดลองใช้กิจกรรม โดยใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่ม และแบบประเมิน ความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทำความเข้าใจและร่วมวางแผนการดำเนินการ โดยจัดตารางวันที่และนัดหมายการทำงานร่วมกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เวลาในการทำกิจกรรมทั้ง 6 ขั้นตอน ทั้งหมดรวม 50 ชั่วโมง วิเคราะห์ผลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1.ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้สอนที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับ รับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี มีจำนวนทั้งหมด 8 คน

เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 25 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 75 อายุระหว่าง 25-30 ปี มี จำนวน 5 คน (ร้อยละ 62.5) อายุระหว่าง 30 - 40 ปี จำนวน 2 คน (ร้อยละ 25) และมีอายุระหว่าง 41 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน (ร้อยละ 12.5) เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมดไม่เคยผ่านการฝึกอบรมด้านการพัฒนาเครือข่าย

2. ผลการจัดกิจกรรมผลการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอสายบุรีจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามระดับมัธยมศึกษา

สังกัดสช. โดยจัดกิจกรรมจำนวน 6 ครั้ง ระหว่างเดือนตุลาคม 2564 – มีนาคม พ.ศ. 2565 เป็นเวลา 5 เดือน รวมเป็นระยะเวลา 50 ชั่วโมง ผลการจัดกิจกรรม ฯ แสดงในตาราง 1

ตาราง 1 ผลการจัดกิจกรรมผลการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

กิจกรรม ที่	กระบวนการ สร้าง เครือข่าย	เวลา (ชั่วโมง)	กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Andragogy	ผลการจัดกิจกรรม
1	ขั้นตระหนักถึง ความจำเป็น ในการสร้าง เครือข่าย	6	คิด : การวิเคราะห์ปัญหาด้วย เทคนิค brainstorming เป็น กิจกรรมที่ให้ผู้สอนนำเสนอ ปัญหาที่พบเจอในโรงเรียน ร่วมกัน	ครูผู้สอนนำเสนอปัญหาและความต้องการของโรงเรียนที่ เกี่ยวข้องกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และปัญหาการ จัดการเรียนการสอนแบบการบูรณาการในรายวิชาที่ตนเอง รับผิดชอบ และเห็นพ้องกันถึงความสำคัญในการมี เครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว
2	ขั้นประสาน หน่วยงาน/ องค์กร เครือข่าย	3	ค้น : การสำรวจแนวทางและ ออกแบบวิธีการสื่อสารระหว่าง กันเพื่อทำงานประสานกัน	ครูผู้สอนได้นำเสนอแนวคิดการตั้งหัวหน้า รองหัวหน้า และ เลขา เพื่อทำหน้าที่ประสานงานโดยสร้างกลุ่ม Line เพื่อ ติดต่อประสานงาน ปรีกษาหารือ การสื่อสาร และส่ง ข่าวสารหรือเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งกำหนดกติกาการใช้กลุ่ม Line ดังกล่าว
3	ขั้นสร้างพันธ สัญญาร่วมกัน	9	คุย : ร่วมวางแผน ร่วมออกแบบ จุดประสงค์ของเครือข่าย	ครูผู้สอนได้กำหนดวัตถุประสงค์ของเครือข่าย คือ การ สำรวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและจัดทำแผนการจัดการ เรียนรู้แบบบูรณาการรายวิชาต่างๆ และจัดทำแผนการ ดำเนินงาน โดยเลือกแนวทางการการเดินทาง ซึ่งเป็น

			โครงการที่ครูผู้สอนบางคนมีประสบการณ์และได้นำเสนอซึ่งทุกคนเห็นพ้องกัน จากนั้นทำการลงพื้นที่เพื่อสำรวจแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนโดยรวมเดินสำรวจในโครงการเดินเมืองสายบุรี และการทำแผนการสอนแบบบูรณาการร่วมกัน	
4	ชั้นบริหารจัดการเครือข่าย	6	โค้ชซึ่ง : แนวทางการวิจัยแบบกัลยาณมิตร โดยใช้เทคนิค world cafe	ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการวิพากษ์แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงของสมาชิกในกลุ่ม และมีการติดต่อประสานงานทั้ง on-site และ online
5	ชั้นพัฒนาความสัมพันธ์	20	คูคิด : การจับคู่เพื่อวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงชิ้นงาน	มีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามการนำไปใช้ระหว่างสมาชิก
6	ชั้นรักษาความสัมพันธ์	6	เครือข่าย : การขยายกิจกรรมเพื่อคงไว้ซึ่งเครือข่าย	ถอดบทเรียน และการนำเสนอผลการดำเนินโครงการและการขยายผลเครือข่ายโรงเรียน รวมทั้งการทำเพจ Facebook เพื่อการขยายเครือข่ายและรักษาความสัมพันธ์

3.ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนและการทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายได้นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อบูรณาการการสอนในแต่ละรายวิชากับแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในอำเภอสายบุรีเข้าด้วยกันเพื่อจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยจัดทำแผนที่สำหรับโครงการเดินเมืองสายบุรีและรายละเอียดของแหล่งเรียนรู้ จากการลงสำรวจพื้นที่ในเขตตัวเมืองสายบุรี กลุ่มตัวอย่างได้ร่วมวิเคราะห์และนำเสนอแนวคิด (Theme) ของกิจกรรม คือ “ชมวัง (*istana raja*) -ชิมอาหาร (*cuba makan*) -สานสัมพันธ์อันดีมิตร (*kawan kita*) -สร้างสังคมพหุวัฒนธรรม (*saleng budaya*)” โดยจำแนกแหล่งเรียนรู้ดังนี้

- 1.แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ วังเจ้าเมืองสายบุรี เรือนหอพระยาพิพิธภักดี
- 2.ศาสนสถาน ได้แก่ มัสยิดรายา มัสยิดปากีสถาน มัสยิดตะลุบัน วัดวิมลพัฒนาราม ศาลเจ้าของชาวจีน และโบสถ์ของชาวคริสต์ เป็นต้น ซึ่งสะท้อนความเป็นพหุลักษณะของสังคมสายบุรี
- 3.ย่านชุมชน เช่น ย่านตลาดสด ย่านชุมชนจีน ย่านตลาดเก่า รอบบริเวณมัสยิดตะลุบัน ชุมชนบ้านการหยี ชุมชนวังเก่า

4. ส่วนราชการต่าง ๆ เช่น โรงเรียน สถานีตำรวจ ไปรษณีย์ ธนาคาร สำนักงานที่ดิน ที่ว่าการอำเภอ

5. แหล่งเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม เช่น แม่น้ำสายบุรี เขาสลินดงบายู
หลังจากนั้นครูผู้สอนร่วมกันกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้
ที่ได้ร่วมกันกำหนด ทางกลุ่มตัวอย่างได้ร่วมออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียน จำนวน 8
เรื่องตามสาระวิชาของตนเอง มีรายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 รายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้

คนที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	สาระวิชา	แหล่งเรียนรู้	จำนวน ชั่วโมง
1	ความหลากหลายทางชีวภาพ	ชีววิทยา	แม่น้ำสายบุรี เขาสลินดงบายู	2
2	My world	ภาษาอังกฤษ	มัสยิดรายา	2
3	Kegiatan jejak warisan Saiburi	ภาษามลายู	วังเจ้าเมืองสายบุรี	2
4	อิทธิพลของภาษาถิ่น	ภาษาไทย	ตลาดสดสายบุรี	2
5	การวาดเส้น	ศิลปศึกษา	เรือนหอพระยาพิพิธ ภูเก็ต วังเจ้าเมืองสายบุรี	
6	อาหารท้องถิ่น	การงานอาชีพ	ย่านตลาดเก่า และเรือนหอพระยาพิพิธ ภูเก็ต	2
7	การนำเสนอ Power point	การออกแบบเทคโนโลยี	ศาสนสถาน (มัสยิด-วัด-ศาลเจ้า-โบสถ์คริสต์)	2
8	ความหลากหลายของผู้คนและวัฒนธรรม	สังคมศึกษา	ย่านชุมชน	2

หลังจากที่มีการพัฒนาแผนการสอนร่วมกัน มีการวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะการสอนเพื่อ
การปรับปรุง จากนั้นได้มีการเลือกแผนการสอนจำนวน 1 เรื่อง เพื่อทำการทดลองสอนจำนวน 2
ชั่วโมง โดยมีสมาชิกเป็นผู้สังเกตการณ์และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

4. การประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

จากการประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอนในการเข้าร่วมกิจกรรม ผลปรากฏดังตาราง 3 ตาราง 3
ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรม

อันดับที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
1	ด้านปัจจัยนำเข้า	4.36	.45	มาก

2	ด้านกระบวนการ	4.45	.53	มาก
3	ด้านผลผลิต	4.30	.32	มาก
		4.37	.43	มาก

จากตาราง 3 พบว่า การประเมินการจัดกิจกรรมในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.37$, S.D. = .43) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามลำดับดังนี้ อันดับที่ 1 ด้านกระบวนการ ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = .53) อันดับที่ 2 ด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = .45) และอันดับที่ 3 ด้านผลผลิต ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = .32)

อภิปรายผลการวิจัย

1.กิจกรรมการเรียนรู้การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอสายบุรีจังหวัดปัตตานี

การวิจัยในครั้งนี้ ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ เป็นการเปิด

โอกาสให้ครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ โดยมีกระบวนการ 6 ขั้นตอน รูปแบบการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของ พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) คือ ขึ้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย ขึ้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย ขึ้นสร้างพันธสัญญาร่วมกัน ขึ้นบริหารจัดการเครือข่าย ขึ้นพัฒนาความสัมพันธ์ และขึ้นรักษาความสัมพันธ์ ซึ่งและขั้นตอนนั้นมีส่วนส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้แลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และการสร้างเครือข่าย ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบ “คิดค้น-คุย-โค้ชซึ่ง-คู่คิด-เครือข่าย” ที่แต่ละขั้นตอนได้เปิดโอกาสให้ทุกคน ได้มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น ระดมความคิดในการกำหนดปัญหาและร่วมกันวางแผนเพื่อแก้ปัญหา ซึ่งการมีส่วนร่วมในการนำปัญหาของตนเองมาแลกเปลี่ยนกับผู้เข้าร่วมอบรมที่มีประสบการณ์ร่วม (Shared experiences) ในปัญหาเดียวกัน ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ สอดคล้องกับตามทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) (ปิยะ ศักดิ์เจริญ, 2558) โดยกล่าวถึง เทคนิคฝึกอบรมซึ่งเน้นการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ (Experiential techniques) ทำให้ผู้รับการอบรมได้มีโอกาสผสมผสานความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ทำให้การเรียนรู้ที่ได้รับใหม่นั้นเพิ่มจากความรู้เดิมขึ้นอีก ซึ่งในกระบวนการนี้ ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับกลุ่มครูผู้สอนในฐานะผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) มากกว่าที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ของตนไปยังผู้รับการอบรม ทำให้ช่วยรักษาหรือเสริมสร้างประสบการณ์ภายใน ซึ่งจะทำให้ผู้ใหญ่ก็จะเรียนรู้ได้มากขึ้น ดังนั้นในขั้นตอนนี้ได้สร้างการเรียนรู้ที่คำนึงถึงทั้งในด้านของความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้ใหญ่ และการใช้ประสบการณ์มาแบ่งปัน และทำให้ประสบการณ์นั้นมีคุณค่าเหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

ในส่วนของขั้นตอนในแต่ละช่วงนั้น จะเห็นถึงกระบวนการที่สร้างความใกล้ชิดระหว่างผู้เข้าร่วม ซึ่งมาจากโรงเรียนที่แตกต่างกัน และไม่เคยพบเจอกันมาก่อน ซึ่งเป็นเทคนิคที่เหมาะสมกับการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้สำหรับกลุ่มขนาดเล็ก จากแนวคิดของ ฟิสิฐ เทพไกรวัล (2554) จะเห็นถึงกระบวนการซึ่งเริ่มสร้างความเป็นเจ้าของกลุ่ม (Sense of Belonging) ผ่านกระบวนการแรกคือ **ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย** ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่รู้จักกันมาก่อน โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นในขั้นตอนนี้จะเริ่มจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อหาจุดร่วมประสบการณ์ (Shared experiences) ซึ่งจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ผ่านการพูดคุยและแลกเปลี่ยนปัญหาและแนวทางแก้ไขของแต่ละโรงเรียน เป็นการสร้างความคุ้นเคยและเป็นกิจกรรมละลายพฤติกรรม (ice breaking) ได้เป็นอย่างดี ซึ่งจากการสังเกตพบว่า ครูผู้สอนจะลดอาการประหม่าและความรู้สึกเคอะเขินหลังจากผ่านกระบวนการดังกล่าวนี้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถนำกิจกรรมหรือเกมละลายพฤติกรรมมาใช้ในกระบวนการนี้เพื่อลดความเป็นทางการ (Formality) ของกลุ่ม และสร้างการรู้จักกันให้เร็วมากขึ้น ข้อสังเกตประการหนึ่งที่พบจาก กระบวนการนี้คือ ครูผู้สอนแสดงความเข้าอกเข้าใจ (Empathy) เพื่อนครูด้วยกัน แม้จะเพิ่มพบเจอ เป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้ฟังปัญหาหรือความ เจ็บปวด (pain) ที่เหมือนกันก็จะทำให้มีความเข้าใจระหว่างกันมากขึ้น (Clark, Robertson, and Young, 2018) ซึ่งน่าจะส่งผลดีต่อเครือข่ายที่จะเกิดขึ้น

ขั้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย

ในขั้นตอนนี้เป็นการจัดวางความสัมพันธ์ระหว่างของบุคคลผ่านการจัดตำแหน่งและหน้าที่ในเครือข่าย ซึ่งเป็นการคาดหวังความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและเปลี่ยนความสัมพันธ์จากคนแปลกหน้าไปสู่เพื่อนร่วมงาน และสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด มากขึ้นจากขั้นตอนต่อไปคือ **ขั้นสร้างพันธสัญญาร่วมกัน** ซึ่งครูผู้สอนได้ร่วมกำหนดเป้าหมายร่วมกัน (Shared vision) และออกแบบกิจกรรมที่จะนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับการอธิบาย ของ รจนา บุญลพ และกาญจนา ภัทราวิวัฒน์ (2563) เกี่ยวกับบทบาทของค่านิยมร่วมและวิสัยทัศน์ร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพทางการศึกษาว่า เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการดำเนินงานเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพการศึกษา

ในส่วนของขั้น**บริหารจัดการเครือข่าย**นั้น เป็นการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของเครือข่าย และใน **ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์ และขั้นรักษาความสัมพันธ์** เป็นขั้นของการสื่อสารเพื่อรักษาไว้ซึ่งการอยู่รอดของเครือข่าย ซึ่งในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตถึงเงื่อนไขความสำเร็จที่ส่งผลต่อกระบวนการดังกล่าว คือ ครูผู้สอนดำเนินกิจกรรมใน “หน่วยงาน” ของตนเอง มีการวิพากษ์แบบกัลยาณมิตร เน้นการช่วยเหลือกัน มีการรับฟังและนำเสนอความคิดเห็นอย่างเสมอภาค ซึ่งสอดคล้องกับเงื่อนไขของการสร้างเครือข่าย ดังที่ พลเดช ปิ่นประทีป (2556) ได้กล่าวคือ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือ

แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และการเป็นสมาชิกเครือข่ายต้องไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้น ๆ

2.ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนและการทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ : เครื่องมือ

และแนวทางการพัฒนา จากแนวคิด (Theme)

ที่ถอดมาจากการสำรวจและการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำไปสู่การทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูผู้สอน โดยมีรายละเอียด คือ “ชมวัง (istana raja) - ชิมอาหาร (cuba makan) - สานสัมพันธ์ฉันท์มิตร (kawan kita) - สร้างสังคมพหุวัฒนธรรม (saleng budaya)” ที่นำเสนอแหล่งเรียนรู้ทั้ง 5 ด้านในสายบุรีนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า กิจกรรมการเดินเมือง (City walk) เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมและสามารถการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับตัวของครูผู้สอนอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง อีกทั้งกิจกรรมเดินเมืองให้ผู้เข้าร่วมสัมผัสคุณค่าและศักยภาพของเมืองของพวกเขา ผ่านกระบวนการต่าง ๆ คือ การสังเกต สำรวจ ตั้งคำถาม ต่อยอดไปสู่การสืบสอบ ค้นหา เชื่อมโยง (สถาบันเกอเธ่ ประเทศไทย, 2565) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการจัดกิจกรรมในครั้งแรกและใช้เวลาไม่นาน ทำให้มีเวลาจำกัดในการพูดคุยกับชุมชนเพื่อสืบค้นข้อมูล ความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ของผู้คนในชุมชน และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ทำให้แหล่งเรียนรู้ที่นำเสนอมีส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งที่มองเห็นจับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) ซึ่งหากมีการวางแผนพัฒนากิจกรรมที่ให้โอกาสครูผู้สอนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชน ก็สามารถขยายแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เพิ่มขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะในการไปใช้ประโยชน์

1. กิจกรรมพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานีนี้ เหมาะสำหรับกลุ่มเป้าหมายขนาดเล็กซึ่งไม่ควรมากกว่า 10-15 คน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีความสนใจและมีหน้าที่รับผิดชอบที่คล้ายคลึงกัน (การจัดการเรียนการสอน) อีกทั้งใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน และเน้นการพัฒนาผลงานของครูผู้สอน ทำให้ผู้วิจัยต้องใช้เวลาและออกแบบแนวทางการดูแลอย่างทั่วถึง

2.ในการเลือกพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนนั้น ควรกำหนดขอบเขตของพื้นที่ให้เหมาะสม โดยมีข้อเสนอแนะคือ หากจะใช้กิจกรรมเดินเมืองต้องใช้เวลาในการจัดกิจกรรมไม่เกิน 2 ชั่วโมง มีระยะทางประมาณ 500 เมตร ถึง 1 กิโลเมตร และต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของครูผู้สอน และนักเรียนด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยบทบาทการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาคส่วนอื่น ทั้งสถานศึกษาในสังกัดของรัฐบาลและเอกชน

2.3 ควรมีกระบวนการการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อระดมความคิดเห็นจากชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน เพื่อสร้างเครือข่ายและเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยชุมชนมีส่วนร่วม

บรรณานุกรม

กิตติพงศ์ เสง์ลอยเลื่อนปรียา แก้วพิมลรัตน์ดิทกาล เรื่องฤทธิ์และ สุธินันท์ กำเนิดรักษา. (2565).

การสร้างสรรค์สื่อประชาสัมพันธ์ชุมชนบ้านตราระบอน อำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี.

Journal of Information and Learning, 33(1), 91-100.

จิรภัทร มหาวงค์ วิทยา จันทรศิลา และทรงลักษณ์ เอื้อนครินทร์. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารบนเขตพื้นที่สูง.

วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18 (4),114-127. ชูศักดิ์ เอกเพชร. (2561).

การวิจัยปฏิบัติการ.

สืบค้นจาก

<https://graduate.sru.ac.th/wpcontent/uploads/2018/11/Action-Research-1.pdf>

ปริญญญา จันทะคาม และ ธัชชัย จิตรนันท์. (2563). แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

มหาสารคาม เขต 1. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 14(1), 91-108.

ปิยะ ศักดิ์เจริญ. (2558). ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง :

กระบวนการเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต.

วารสารพยาบาลทหารบก

,16(1), 8-13.

พลเดช ปิ่นประทีป. (2556). การสร้างและบริหารเครือข่ายในยุคปัจจุบัน. สืบค้นจาก

<https://www.ldi.or.th/2016/08/30>

พิณสุตา สิริธรรังศรี. (ม.ป.ป.). สุขภาวะของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ปัญหาที่แก้ได้ด้วยการจัดการการเรียนรู้แบบเครือข่ายการมีส่วนร่วม. สืบค้นจาก <https://www.dpu.ac.th>

/ces/upload/km/1506842375.%20%E0%B8%9E%E0%B8%B4%E0%B8%93%E

0%B8%AA%E0%B8%B8%E0%B8%94%E0%B8%B2%2029-9-60

- พิสิฐ เทพไกรวัล. (2554). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ยุทธนา เกื้อกุล และ นิเลาะ แวอุเซ็ง. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์. วารสารอัล-ฮิกมะฮ์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี, 8(15), 15-28.
- รจนา บุญลพ และกาญจนา ภัทรวิวัฒน์. (2563). บทบาทของค่านิยมร่วมและวิสัยทัศน์ร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน. วารสารการพัฒนการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 26(1), 110-112.
- สถาบันเกอเธ่ ประเทศไทย. (2565). กิจกรรมเดินเมือง. สืบค้นจาก <https://www.goethe.de/prj/tus/th/act/-html> อับดุลสุโก ดินอะ. (2556).
- กระบวนการชอรรถกถาแหล่งความเป็นพลเมือง. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2013/04/46402>
- อาอิต๊ะ เจ๊ะแว. (2558). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Abas, Z. & Ghofur, A. (2021). maintaining religious harmony through collaboration strategies. *Indonesian Journal of Islamic Literature and Muslim Society*, 6(2), DOI : 10.22515/islimus.v6i2.5209
- Camarinha-Matos, L.M. & Afsarmanesh, H. (2006). Collaborative networks: Value creation in a knowledge society. In *Proceedings of PROLAMAT'06* (Springer) – Shanghai, China, 14-16 June 2006. DOI:10.1007/978-0-387-79426-6
- Clark, M.A., Robertson, M.M., & Young, S. (2018). “I feel your pain”: A critical review of organizational research on empathy. *Journal of Organizational Behavior*, 40(2), 166-192.
- Irajpour, A., Ghaljaei, F., & Alavi, M. (2014). Concept of collaboration from the Islamic perspective: the view points for health providers. *Journal of Religion and Health*, 54(5):1800-9. DOI: 10.1007/s10943-014-9942-z.

- Katz, S.J., Earl, L., Jaafar, S.B., & Elgie, S. (2008). Learning networks of schools: The key enablers of successful knowledge communities. **McGill Journal of Education**, 43(2):111. DOI:10.7202/019578ar
- Phiraisaengchan, P., Puthaprasert, C. ., Yaboonthong, Y. ., & Manokarn, M. . (2021). Developing a model of collaborative network for promoting learning management efficiency in schools under Chiang Mai Primary Educational Service Area. **Interdisciplinary Research Review**, 16(1), 12–17.
- Wijaya, A. & Ramadhon, R. (2022). Collaborative relations between Islamic religious education (PAI) teachers and parents in Islamic education. **Journal of Research in Islamic Education**, 4(2),106-122. DOI: 10.25217/jrie.v4i2.2945